

Аннотация. В статье рассмотрены вопросы развития круизного туризма в Украине и городе Одессе. Проведен анализ современного состояния круизного судоходства, дана оценка уровню использования круизного потенциала города Одессы. Выделены факторы, сдерживающие развитие круизного туризма. Для эффективного развития круизного порта города Одессы предлагается внедрять современные методы взаимодействия всех субъектов рынка, органов власти, международных организаций.

Ключевые слова: круизный туризм, порт, судоходство, круизное судоходство, пассажирский флот, портовые сборы.

Summary. The article deals with the development of cruise tourism in Ukraine and Odessa city. An analysis of the current state of cruise shipping is carried out, an estimation of the level of the cruise potential the Odessa city is given. The factors limiting the development of cruise tourism are determined. For effective development of cruise port of Odessa is proposed to introduce modern methods of interaction between all market players, government and international organizations.

Key words: Cruise tourism, port, entering the port, cruise shipping, passenger fleet, port fees.

УДК 658

Дейнега О. В.

*кандидат економічних наук,
доцент, проректор із наукової роботи
Рівненського державного гуманітарного університету*

Deyneha O. V.

*PhD in Economics,
Associate Professor, Vice-Rector for Scientific Work
Rivne State Humanitarian University*

ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ МАКРОСЕРЕДОВИЩА НА ДІЯЛЬНІСТЬ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

ESTIMATION OF INFLUENCE OF MACROENVIRONMENT ON ACTIVITY OF MACHINE-BUILDING ENTERPRISES

Анотація. У статті ідентифіковано фактори макросередовища підприємства. Описано технологію проведення PEST-аналізу. Проаналізовано стан машинобудівної промисловості України. Конкретизовано характер основних факторів макросередовища та оцінено їх вплив на діяльність машинобудівних підприємств. Визначено основні напрями зниження негативного впливу факторів макросередовища на діяльність машинобудівних підприємств.

Ключові слова: машинобудівне підприємство, середовище підприємства, макросередовище, фактори макросередовища, вплив факторів макросередовища.

Вступ та постановка проблеми. Обраний Україною курс на євроінтеграцію сприяв подальшому поглибленню процесів, пов'язаних із формуванням ринкового середовища, адже, як відомо, економіка Євросоюзу є виключно ринково орієнтованою. Відповідно, планування як стратегічної, так і поточної діяльності більшості вітчизняних підприємств потребує детального врахування сукупності факторів середовища, які впливають на неї. З цієї позиції підприємства машинобудування потребують ще більш глибокого та детального оцінювання факторів макросередовища (у тому числі міжнародного), оскільки їм нині необхідно переорієнтувати збут своєї продукції з ринку Росії на ринки країн Європейського Союзу, що вимагає від менеджменту зміни традиційних підходів до планування власної діяльності. Маючи значний експортний потенціал (кваліфікований персонал, виробничі потужності, сировинні ресурси тощо), більшість підприємств поки що його майже не реалізовує. Особливої уваги при цьому заслуговує оцінювання факторів макросередовища, які, як відомо, є неконтрольованими, тому підприємство не може безпосередньо на них впливати, хоча обов'язково має враховувати під час планування власної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Більшість вітчизняних і зарубіжних науковців, які досліджують питання маркетингу та менеджменту, у своїх працях обов'язково приділяє увагу дослідженню факторів макросередовища, які впливають на ефективність діяльності підприємств. Серед них варто виділити праці О. Віханського, С. Гаркавенко, М. Мескона, Є. Крикавського, О. Осовського, М. Портера, Н. Чухрай, які структурували середовище діяльності підприємства та визначили перелік факторів, які його формують. Водночас за структурування макросередовища діяльності підприємства і виокремлення цих факторів у працях учених присутні методичні розбіжності, що не дає змоги однозначно здійснити його об'єктивну оцінку. Саме тому виникає потреба в узагальненні наявних теоретичних позицій щодо цієї проблеми та виділенні найбільш суттєвих факторів, що дасть змогу оцінити рівень впливу макросередовища на діяльність підприємств.

Метою даної роботи є ідентифікування факторів макросередовища машинобудівних підприємств та оцінювання впливу на їхню діяльність.

Результати дослідження. В умовах ринку будь-яке підприємство є відкритою системою, яка взаємодіє з численними факторами середовища, що його оточує. Аналіз середовища являє собою процес оцінювання зовнішніх щодо підприємства факторів для визначення можливостей і загроз його діяльності в перспективі. Результати такого аналізу дають змогу підприємству більш детально спрогнозувати свої можливості, сформулювати перелік заходів для уникнення можливих загроз, розробити стратегію, що зможе трансформувати наявні загрози діяльності підприємства у вигідні для нього можливості.

Можливість розвитку ринково орієнтованого підприємства, ефективність його діяльності значно залежить від інтенсивності впливу факторів макросередовища, яке ще називають загальним оточенням, середовищем непрямого впливу або сукупністю неконтрольованих факторів.

Сучасним машинобудівним підприємствам часто доводиться пристосовуватися до змін макросередовища, адекватно реагувати на них, нерідко навіть змінюючи профіль своєї діяльності. Ґрунтовний аналіз макросередовища необхідно проводити також і для розроблення стратегії, інакше стратегія може виявитися нежиттєздатною. На діяльність підприємств, що функціонують у макросередовищі, впливають стан економіки у цілому, демографічні і технічні зміни, суспільні цінності, нормативні і законодавчі акти тощо.

Одним з інструментів аналізу макросередовища є так званий PEST-аналіз, який призначений для виявлення політичних (policy), економічних (economy), соціальних (society) та технологічних (technology) аспектів середовища.

Основними етапами проведення PEST-аналізу є розроблення переліку головних стратегічних факторів, які мають високу ймовірність реалізації та впливу на діяльність підприємства; опис імовірного прояву впливу кожного фактору на підприємство; оцінювання сили впливу кожної події для даного підприємства шляхом присвоєння йому визначеної ваги або оцінки.

Під час проведення PEST-аналізу необхідно керуватися такими вказівками: стратегічний аналіз кожної з чотирьох вказаних компонент повинен бути достатньо системним через те, що всі ці компоненти взаємопов'язані між собою; не можна обмежуватися лише цими компонентами середовища, оскільки реальне життя набагато різноманітніше; результати PEST-аналізу не є загальними для всіх підприємств галузі, тому що для кожного з них чинним є свій набір ключових факторів [1, с. 153].

Розширеним варіантом PEST-аналізу є так званий TEMPLES-аналіз, який ґрунтується на дослідженні технологічного (technology), економічного (economics), ринкового (market), політичного (politics), законодавчого (laws), екологічного (ecology) та соціального (society) факторів.

Існує досить великий перелік класифікацій складників середовища. Наприклад, Ф. Котлер вважає, що макросередовище складається з таких основних факторів: демографічних, економічних, природних, науково-технічних, політичних і факторів культурного середовища [2, с. 153].

Більш поширеним у професійній літературі є підхід до оцінювання макросередовища через сукупність таких факторів: економічних (пов'язаних з обігом грошей, товарів, інформації); політичних (знаходить відображення в діяльності та прийнятті рішень місцевими органами влади та уряду); соціально-демографічних (впливають на рівень і тривалість життя людей, а також формують їхню ціннісну орієнтацію, що безпосередньо впливає на культуру споживання певних товарів); технологічних (пов'язаних із розвитком техніки, обладнання, інструмен-

тів, процесів обробки та виготовлення продуктів, матеріалів і технологій, а також ноу-хау); географічних, природних (пов'язаних із розміщенням, топографією місцевості, кліматом і натуральними ресурсами); конкурентних (відображають майбутні та поточні дії основних конкурентів, зміни в частках ринків, концентрації конкурентів). Процеси, які відбуваються в макросередовищі, дуже складні, взаємопов'язані та містять багато суперечностей. Унаслідок цього їх потрібно уважно та систематично вивчати.

Інший підхід до переліку компонентів макросередовища належить О.С. Віханському, який додає до вищезгаданих правове та міжнародне середовище [3]. Усі окремі складники такого середовища взаємопов'язані, тобто зміни одного (наприклад, політичного чи економічного) призводять до певних змін в інших (наприклад, у соціально-демографічному чи правовому) складниках. Це відображає його складність. Найбільш доцільним підходом до вивчення макросередовища є системний підхід, який дає змогу відслідковувати не лише зміни в межах окремих складників, а й їхній взаємний, перехресний вплив.

Г.В. Осовська та О.А. Осовський [4] розрізняють такі характеристики факторів макросередовища: об'єктивність виникнення впливу (умови виникають і впливають на підприємство незалежно від його діяльності); взаємозалежність (взаємний вплив одного фактору на інший); складність, кількість та різноманітність факторів, що суттєво впливають на підприємство; динамічність (відносна швидкість змінності середовища); невизначеність (відносно непрогнозований характер надходження певної кількості інформації про середовище та недостатньо високий рівень її якості).

Під час формування системи факторів для аналізу макросередовища потрібно враховувати такі властивості: взаємозв'язок факторів, що характеризується силою, з якою один фактор впливає на інші його фактори; складність системи факторів, що впливають на підприємство, яка зумовлена кількістю, різноманітністю зв'язків і наслідків впливу; динамічність і рухомість, тобто відносна швидкість і різні темпи змін факторів середовища; невизначеність інформації про середовище та невпевненість у її об'єктивності.

Потрібно зважати й на ту обставину, що взаємодія підприємства із макросередовищем має певну специфіку, адже окремі компоненти середовища по-різному впливають на окремі підприємства. Ступінь впливу залежить, як правило, від розмірів і галузевої належності підприємства, територіального розміщення та якості управління тощо, тому для об'єктивного оцінювання впливу середовища на діяльність конкретного підприємства необхідно чітко ідентифікувати перелік факторів, які впливають на нього, і ретельно їх дослідити.

Для оцінювання потенціалу макросередовища Ф. Хедоурі рекомендує передусім досліджувати такі його фактори: економічний, політичний, ринковий, технологічний, конкурентний, міжнародний, соціальний [5]. Значення впливу фактору середовища на діяльність підприємства визначається шкалою: [-50; -5] – інтервал великої загрози для здійснення успішної діяльності підприємства, [-5;5] – нейтральний вплив, [5;50] – позитивний вплив фактору. Вибір значення кожного з них додатково обґрунтовується. На основі результату, отриманого від множення величин «коефіцієнт, що враховує важливість впливу фактору» та «значення впливу кожного фактору на діяльність підприємства», обґрунтовуються конкретні висновки щодо його впливу.

Застосування цієї методики для оцінювання середовища вітчизняних підприємств вимагає конкретизації

факторів впливу відповідно до галузевої належності підприємства, додаткових досліджень і постійного моніторингу середовища для корегування значень коефіцієнту, що враховує важливість впливу фактору, адже в кожному конкретному випадку і склад факторів, і значення коефіцієнта, який дає змогу оцінити вагомість його впливу, будуть різними. Відзначена вище динамічність середовища сприяє тому, що навіть на тих самих ринку і галузі вищезазначені параметри оцінювання з часом можуть змінюватися.

Кожний складник середовища можна аналізувати різними способами (наприклад, побудова сценаріїв, економіко-математичних моделей для виявлення взаємовпливу факторів тощо). Найпоширенішою є таблична форма, що використовується для мобілізації інформації, отриманої з періодичних видань, співбесід, конференцій, письмових довідок експертів [1, с. 159].

Машинобудування вважається найважливішою комплексною галуззю для обробної промисловості України, яка включає проектування, виробництво й експлуатацію машин та інструментів [6]. Основні соціально-економічні показники діяльності машинобудівної промисловості в галузевому розрізі за період 2013–2015 рр. представлено в табл. 1.

Порівняння представлених показників засвідчує, що в досліджуваному періоді кількість зайнятих працівників у галузі скоротилася. Причинами цього стало як зменшення кількості підприємств, так і модернізація діючих потужностей. Відсоток працівників, що працюють на машинобудівних підприємствах, зменшився за роками досліджень і в 2015 р. становив лише 16,9% від усіх працюючих у промисловості. Середня заробітна плата працівників, що працюють на машинобудівних підприємствах, є достат-

ньо високою і становила у 2015 р. в середньому 4 235 грн. (88% від середньої заробітної плати в промисловості).

Найкращий стан справ – на підприємствах, що займаються виробництвом комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, а також виробництвом автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів. Працівники цих підприємств отримують найвищу в галузі заробітну плату (у 2015 р. відповідно 4 619 грн. та 4 331 грн.).

Дослідження соціальних (демографічних) факторів впливу дало змогу встановити такі факти і тенденції. Машинобудівні підприємства виробляють продукцію, яка задовольняє потреби як на ринку кінцевого споживання (B2C), так і проміжного (B2B).

Незважаючи на падіння рівня платоспроможного попиту, продукція машинобудування набирає все більшої популярності серед населення (табл. 2), що свідчить про зростання місткості відповідних ринків. Цей факт зумовлений зміною устрій життя пересічного українця та збільшення цінності в ньому різних видів техніки, що, своєю чергою, сприяє підвищенню рівня технічного озброєння домогосподарств та зниження в них частки ручної праці. Дана тенденція відображається й на попиті на продукцію на ринку B2B, який створює засоби праці для підприємств, що орієнтовані на ринок B2C.

Дані, представлені в табл. 2, свідчать про те, що споживання більшості видів техніки в домогосподарствах збільшується за роками дослідження. Зниження кількості продемонстрували лише такі товари, як програвачі компакт-дисків та електропрогравачі, відеоплеєри, відеоманітофони, DVD-програвачі, цифрові фотоапарати, магнітофони, магнітоли, музичні центри, фотоапарати, що пов'язано з появою на ринку нових, більш сучасних

Таблиця 1

Основні соціально-економічні показники діяльності машинобудівної промисловості в галузевому розрізі за період 2013–2015 рр.

Рік	Показники	Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	Виробництво електричного устаткування	Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів
2013	обсяг реалізованої продукції, млн. грн.	7508,7	21832,4	34782,4	49803,1
	кількість зайнятих, тис. осіб	41,5	74,5	174,7	198,1
	% до зайнятих у промисловості	1,4	2,5	6,2	6,8
	середня заробітна плата, грн.	3083	3058	3282	3274
2014	обсяг реалізованої продукції, млн. грн.	8133,4	21005,7	33524,8	39260,8
	кількість зайнятих, тис. осіб	35,5	65,6	152,1	169,1
	% до зайнятих у промисловості	1,5	2,7	6,2	6,0
	середня заробітна плата, грн.	3211	3159	3433	3343
	%, від загальної у промисловості (3988 грн.)	81	79	86	84
2015	обсяг реалізованої продукції, млн. грн.	8160,2	23892,1	41674,8	40003,1
	кількість зайнятих, тис. осіб	30	53	121	142
	% до зайнятих у промисловості	1,5	2,6	5,9	6,9
	середня заробітна плата, грн.	4619	3870	4120	4331
	%, від загальної у промисловості (4789 грн.)	96	81	86	90

Джерело: складено за [7]

Наявність у домогосподарствах окремих товарів тривалого користування у середньому на 100 домогосподарств, шт.

Товарні групи	2010	2012	Темп росту, %	2014	Темп росту, %
Холодильники, морозильники	109	112	2,8	117	4,5
Пральні машини	85	87	2,4	88	1,1
Електропилососи	75	77	2,7	79	2,6
Електропраски	99	98	-1,0	99	1,0
Програвачі компакт-дисків та електропрогравачі	8	7	-12,5	5	-28,6
Телевізори кольорові	110	115	4,5	119	3,5
Відеоплеєри, відеомагнітофони, DVD-програвачі, цифрові фотоапарати	41	43	4,9	34	-20,9
Магнітофони, магнітоли	13	10	-23,1	8	-20
Музичні центри	13	13	0	12	-7,7
Фотоапарати	26	21	-19,2	18	-14,3
Персональні комп'ютери	25	33	32	37	12,1
Мікрохвильові печі	33	41	24,2	49	19,5
Кухонні комбайни	10	12	20,0	16	33,3
Кондиціонери	6	8	33,3	10	25,0
Супутникові антени	13	18	38,5	23	27,8
Швейні машини	28	25	-10,7	25	0
Велосипеди, моторолери, мопеди, скутери	47	49	4,3	52	6,1
Мотоцикли, сноумобілі	2	2	0	2	0
Автомобілі	21	22	4,8	23	4,5
Мобільні телефони	167	187	11,9	197	5,3

Джерело: складено за [8, с. 48]

видів товарів, які більш зручно задовольняють ідентичні потреби. Наприклад, замість фотоапаратів у домогосподарствах масово використовують вмонтовані у мобільні телефони фотокамери, які дають змогу зробити якісний знімок, зберегти його та відразу поширити в соціальних мережах, тому фотоапарати нині переважно застосовують професійні фотографи і кількість такої техніки в домогосподарствах знижується. Ідентична ситуація спостерігається й за іншими видами товарів, споживання яких у домогосподарствах знизилося за роками дослідження.

Під час дослідження впливу економічних факторів слід передусім зазначити, що в Україні розроблено та діє низка законодавчих актів, які стимулюють розвиток машинобудування в Україні, зокрема: Закон України «Про розвиток автомобільної промисловості» від 18.03.2004 (зі змінами і доповненнями), Закон України «Про заходи щодо державної підтримки суднобудівної промисловості в Україні» від 01.06.2012 (зі змінами і доповненнями), Закон України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» від 07.02.2002 (зі змінами і доповненнями) тощо. Проте нині більшою підтримкою українського уряду користуються ініціативи машинобудівних підприємств стосовно виробництва сільськогосподарської техніки. У поточному періоді були прийняті Постанова КМУ № 130 від 01.03.2017 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва», Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 566 від 13.04.2017 «Про затвердження Положення про комісію з формування переліку вітчизняної техніки та обладнання для агропромислового комплексу, вартість яких частково компенсується за рахунок коштів державного бюджету». Ці факти свідчать про те, що лише деякі види машинобудівних підприємств мають низку преференцій від уряду.

Результати дослідження конкурентних факторів впливу на діяльність машинобудівних підприємств дали змогу встановити, що ці підприємства функціонують на ринках із високою інтенсивністю конкуренції. Конкуренція зросла за період після підписання Угоди про асоціацію між ЄС та Україною за рахунок зниження середнього мита на товари походженням з ЄС та, відповідно, збільшення імпорту, скасування додаткової тимчасової імпортової надбавки, валютного курсу та валютного регулювання, рівня внутрішнього попиту тощо [9]. У майбутньому є висока ймовірність ще більшого зростання інтенсивності конкуренції за рахунок збільшення присутності на ринку продукції машинобудування підприємств Євросоюзу, тому питання регулювання конкуренції на цьому ринку потребує особливої уваги.

Нині в Україні діють такі основні нормативно-правові акти, що урегульовують питання конкурентної боротьби у підприємницькій діяльності підприємств: Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» (визначає правові засади захисту суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції), Закон України «Про захист економічної конкуренції» (визначає правові засади підтримки та захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму в господарській діяльності і спрямований на забезпечення ефективного функціонування економіки України на основі розвитку конкурентних відносин), Закон України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» (визначає правові основи обмеження і попередження монополізму, недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності та здійснення державного контролю над додержанням норм антимонопольного законодавства).

Незважаючи на значний доробок у сфері законодавчого врегулювання питань, що стосуються конкурентної

боротьби, потребує уваги й удосконалення законодавство щодо покарання за створення картелів і таємні змови учасників тендерів. Необхідним також є запровадження ефективних механізмів запобігання покаранням за порушення антиконкурентного законодавства, вдосконалення процедури надання дозволів на концентрацію, реформування підходів до узгоджених дій та ринкової влади, створення системи моніторингу та контролю над державною допомогою [10].

Дослідження політичних факторів макросередовища встановило, що їхня дія на діяльність машинобудівних підприємств є негативною. В Україні продовжується «неоголошена війна», яка потребує значних щоденних витрат, зменшує інвестиційну привабливість національної економіки, сприяє «відтягуванню» інвестицій у військово-промисловий комплекс. Окрім того, рівень корупції державних структур в Україні залишається достатньо високим, що теж є значним стримуючим фактором отримання вітчизняною економікою зовнішніх інвестицій.

Технологічні фактори макросередовища у цілому позитивно впливають на діяльність машинобудівних підприємств. Це підтверджують такі статистичні відомості. Рівень зношення основних засобів у промисловості зростає за роками дослідження (60,3% і 56,9% відповідно в 2014 та 2013 рр.), а введення в дію основних засобів знижується (51 703 млн. грн. і 67 103 млн. грн. відповідно в 2014 та 2013 рр.) [11, с. 252]. Кількість інноваційно активних промислових підприємств у 2015 р. становила лише 17,3%. Проте машинобудівні підприємства мали найвищий рівень активності щодо впровадження інновацій (виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції – 37,5%, виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів – 37,0%) [11, с. 486].

Міжнародні фактори впливу на середовище діяльності машинобудівних підприємств характеризують

такі факти. Військові дії на сході України сприяли переорієнтації експорту та імпорту продукції машинобудування з ринків Росії на ринки країн Євросоюзу. Це сприяло тому, що в 2014 р. та за сім місяців 2015 р. експорт продукції машинобудування скоротився (з 10,6 до 7,4 млрд. дол. США (на 30,2%) та до 2,5 млрд. дол. США відповідно за 2014 та за сім місяців 2015 р.), обсяги імпорту продукції машинобудування зменшилися на 36% (у 2014 р.), із 12 042 млн. дол. США до 4 207 млн. дол. США (за сім місяців 2015 р.).

Після підписання Угоди про асоціацію між ЄС та Україною, введення в дію з боку ЄС автономних торговельних преференцій у загальній структурі експорту частка продукції машинобудування до країн ЄС мала тенденцію до зростання, а імпорт залишився без змін [12].

Користуються кращим попитом серед закордонних споживачів реактори ядерні, котли, машини та електричні машини. Їхня частка в структурі експорту машинобудівної продукції до країн ЄС становить відповідно 7,8% і 32,2%. Основними покупцями української продукції машинобудування є Угорщина, Німеччина, Польща [12].

Найбільш позитивні результати від підписання Угоди отримали ті підприємства, які здійснювали й експорт, й імпорт, що давало їм змогу брати участь у міжнародному розподілі праці. Серед таких підприємств частка тих, хто виграв від запровадження Угоди, становила 36% [9]. Можна пропонувати вітчизняним машинобудівним підприємствам більш активно інтегруватися у глобальні ланцюги поставок, збільшуючи свою присутність на міжнародному ринку.

Узагальнені результати дослідження впливу факторів макросередовища на діяльність машинобудівних підприємств відображено в табл. 3.

Результати кількісного оцінювання впливу факторів макросередовища на діяльність машинобудівних підприємств представлено в табл. 4.

Таблиця 3

Оцінювання впливу макросередовища на діяльність машинобудівних підприємств

Фактори середовища	Оцінювання
Соціальні (демографічні)	Машинобудівні підприємства створюють продукцію, яка задовольняє потреби як на ринку кінцевого споживання (B2C), так і проміжного (B2B) Продукція машинобудування набирає все більшої популярності серед населення, що свідчить про зростання місткості відповідних ринків. Вплив цього фактору можна оцінити переважно позитивно
Економічні	В Україні розроблено та діє низка законодавчих актів, які стимулюють розвиток машинобудування в Україні, проте нині більшою підтримкою уряду користуються ініціативи машинобудівних підприємств стосовно виробництва сільськогосподарської техніки. Вплив цього фактору на діяльність машинобудівних підприємств у цілому є нейтральним
Політичні	Наявність таких фактів, як «неоголошена війна», високий рівень корупції державних структур, дає змогу оцінити вплив політичних факторів на діяльність машинобудівних підприємств як негативний
Ринкові	Ринок продукції машинобудування ненасичений, має тенденцію до зростання, тому вплив цих факторів оцінюємо позитивно
Технологічні	Машинобудівні підприємства мали найвищий рівень активності щодо впровадження інновацій, тому вплив цього фактору оцінюємо позитивно
Конкурентні	В Україні діє низка нормативно-правових актів, що урегульовують питання конкурентної боротьби у підприємницькій діяльності підприємств. Проте потребує уваги й удосконалення законодавство щодо покарання за створення картелів і таємні змови учасників тендерів. Необхідним також є запровадження ефективних механізмів запобігання покаранням за порушення антиконкурентного законодавства тощо. Враховуючи готовність уряду до вдосконалення законодавства, що регулює питання конкурентної боротьби, вплив цього складника розцінюємо позитивно
Міжнародні	У зв'язку з військовими діями на сході України наша країна втратила такий експортний напрям, як російський ринок, що був найбільш привабливим для збуту продукції вітчизняних машинобудівних підприємств. Після підписання Угоди про асоціацію між ЄС та Україною у загальній структурі експорту частка продукції машинобудування до країн ЄС мала тенденцію до зростання, тому вплив цього складника розцінюємо позитивно

Джерело: власне напрацювання

Оцінювання макросередовища діяльності машинобудівних підприємств

№	Фактори середовища	Коефіцієнт, що враховує важливість впливу фактору	Узагальнене значення впливу кожного фактору на діяльність підприємства	Оцінка впливу фактору
1.	Економічний	+1	+5	+5
2.	Політичний	+2	-25	-50
3.	Ринковий	+1	+30	+30
4.	Технологічний	+4	+15	+60
5.	Конкурентний	+1	+10	+10
6.	Міжнародний	+3	+30	+90
7.	Соціальний	+1	+15	+15

Джерело: власне напрацювання

Висновки. Підсумовуючи результати дослідження, слід зазначити, що макросередовище впливає на машинобудівні підприємства у цілому позитивно. Найбільший позитивний вплив має міжнародний фактор, урахувавши обраний курс України на євроінтеграцію та сприятливі умови для ведення бізнесу, що пов'язано з підписанням Угоди про асоціацію між ЄС та Україною. Наступним за рівнем сприятливості є технологічний фактор, оскільки в досліджуваному періоді машинобудівні підприємства мали найвищий рівень активності щодо впровадження інновацій.

Негативний вплив політичного фактору може бути нейтралізований за рахунок припинення військових дій на сході України та успішної реалізації антикорупційної політики. Посилення позитивного конкурентного фактору можливе за рахунок запровадження ефективних механізмів запобігання покаранням за порушення антиконкурентного законодавства, вдосконалення процедури надання дозволів на концентрацію капіталу, реформування підходів щодо узгоджених дій підприємств та ринкової влади, створення системи моніторингу та контролю над державною допомогою.

Список використаних джерел:

1. Крикавський Є.В. Маркетингова інформація : [підручник] / Є.В. Крикавський, О.В. Дейнега, І.О. Дейнега [та ін.]. – Львів : Львівська політехніка, 2014. – 416 с.
2. Котлер Ф. Основы маркетинга / Ф. Котлер. – М. : Прогресс, 1990. – 736 с.
3. Виханський О.С. Стратегическое управление : [учебник] / О.С. Виханский. – М. : Гардарики, 1998. – 296 с.
4. Осовська Г.В. Основы менеджменту : [навч. посіб.] / Г.В. Осовська, О.А. Осовський. – К. : Кондор, 2006. – 664 с.
5. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М. : Дело, 1997. – 704 с.
6. Машинобудування України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>.
8. Україна у цифрах у 2015 році : статистичний збірник. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – 239 с.
9. Мовчан В. Малий вперед. Що дав Україні перший рік вільної торгівлі з ЄС / В. Мовчан // Європейська правда. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/12/28/7059528/>.
10. Тенденції та проблеми розвитку економічної конкуренції в Україні: висновки зарубіжних експертів // Прес-служба щотижневика «АПТЕКА» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apteka.ua/article/403607>.
11. Статистичний щорічник України за 2015 рік. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – 574 с.
12. Гахович Н., Завгородня М. Напрями зниження ризиків ЗВТ з ЄС для машинобудування / Н. Гахович, М. Завгородня // Економіст [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua-ekonomist.com/10766-napryami-znizhennya-rizikv-zvt-z-yes-dlya-mashinobuduvannya.html>.

Анотація. В статті ідентифіковані фактори макросередовища підприємства. Описана технологія проведення PEST-аналіза. Проаналізовано стан машинобудівної промисловості України. Конкретизовано характер основних факторів макросередовища та оцінено їх вплив на діяльність машинобудівних підприємств. Визначено основні напрями зниження негативного впливу факторів макросередовища на діяльність машинобудівних підприємств.

Ключевые слова: машиностроительное предприятие, среда предприятия, макросреда, факторы макросреды, влияние факторов макросреды.

Summary. Factors of the macroenvironment of the enterprise are identified. The technology of carrying out PEST-analysis is described. The state of the machine-building industry in Ukraine is analyzed. The nature of the main factors of the macroenvironment is specified and their influence on the activity of machine-building enterprises is estimated. The main directions of reducing the negative influence of macroenvironment factors on the activities of machine-building enterprises are determined.

Key words: machine-building enterprise, enterprise environment, macro environment, macro environment factors, influence of macroenvironment factors.